

Kosci pojó ...

Fantje, kosit gremo! Koso nabrusimo in opašemo oselnik, pa se postavimo v vrsto pred travnikom in v širokih zamahih sečemo travo, ki pada v gladkih redéh. Da lepa bo naša živinica, da zdrava bo naša družinica, da ostane trden naš dom! Naj le pripeka junijsko solnce, naj začrnijo gole roke in obrazi pod klobuki! Radi se trudimo in potimo, radi vse prenesemo, saj delo je sladko, ker delamo za to, da ostane trden naš dom!

Ko zazvoni poldan, posedemo v senco pod drevesom in dobimo pol hleba in vse kar je treba. Vsega nam dà naš dom! Počivamo. In prav potihó zabrni tovariš pesmico: Kaj nam pa morejo . . . In vsi pritismo: Nič, nič nam ne morejo . . .!

Res, prav nič nam ne morejo! Da — nič nam ne more nihče — če smo veseli in pogumni v delu za svoj dom, če se ne bomo strašili znoja in žrtev, ko pojde za to, da bomo morali čuvati ta svoj dom.

Nič nam ne morejo, če bomo mi mladi spremenili vsako slovensko hišo v pravo zakladnico značajnosti, poštenja in krščanskih načel. Dokler bo ta misel med nami živa, bo slovenski dom trdno stal!

Bo trdno stal! Mi mladi slovenski katoličani ga bomo čuvali do zadnjega diha. Taka je naša dolžnost in postava. Branili bomo slovenski dom tako, da bomo varčno in umno gospodarili, pošteno in zdravo živeli; naši domovi naj bodo krščanski, naše družine složne in poštene; zaročeno dekle mi bodi ko sestra, žena bodi spoštovana družica, in gospodarica domu. In vsi, ki tako mislimo, se bomo srečali v društvu in se bomo najtrdneje združili pred obličjem božjim, v domači cerkvi, kjer smo najbolj svobodni in plemeniti. Vsa ta naša bratska tovarišija po vsem slovenskem Primorju bo nesla luč katoliškega slovenstva naprej, pogumno naprej! Te luči ne bo nihče ugasnil. Mi kosci pa veselo in z vedrim srcem zapojemo: Kaj nam pa morejo . . .!

Sredi košnje bomo lepega večera pohiteli na vrhove gričev in gora. Zberemo suhih vej, zložimo grmado in zagorel bo kres. Naši dedje, ki so žgali kresove pred stoletji, se morda zdramijo tam na grobišču za cerkvijo in se pomenijo: Še kurijo kres; naša kri! In koder bo slovensko oko ugledalo ta plameneči cvet na gori, se bo srce razveselilo. V nižini pa bodo kmetje, dobri in pošteni italijanski kmetje, gledali na gore in bodo vedeli, da tam še živi reven, a pošten in krepak rod, ki ljubi svoj dom tako srčno in goreče ko oni svojega. In stali homo krog kresa in zapeli: Kaj nam pa morejo . . .!

P. Keller (prestaval dr. A. K.)

Pet mest v gozdu.

Henrikovo mesto.

Mesto je ležalo na otoku, ki ga je okrog in okrog obdajala voda nekega veletoka. Kadar je močno deževalo, je veletok tako narastel, da sva si morala zavihati hlače, če sva ga hotela prebresti. Ob suhih časih pa je nosil veter prah z dna reke prav v naše mesto. Ob takih prilikah sva se vrgla na tla in govorila o samumu.

Otok je bil več lučajev dolg in skoro ravnotoliko širok. Njegovo ozemlje je vsebovalo kraljevski grad, mesto samo, Skalno pogorje, vojno in trgovsko pristanišče, lovski grad, pristavo in pasjo kočo. V mestu pa je bila občinska hiša, katoliška, protestantovska, judovska in poganska cerkev, muzej, hotel, mnogo kupčijskih in stanovanjskih hiš in državni zbor.

Največja poslopja so bila kraljevski grad, hotel in pasja koča. Grad je sezidal v 19. stoletju tesar Jaka; grajenje je požrlo čez 70 mark. Zato pa ie tudi bil veličasten in sijajen. Grad je vseboval samo prestolno dvorano; za manjše sobe ni bilo prostora. Ponosna zastava je vihrala s strehe; na vratih pa sta dve nalepljeni sliki divjih levov, katerih eden je bil tiger, dokazovali, da prebivata na gradu moč in veličina, in da zapade smrti vsakdo, ki se upre močem, ki tu vladajo. Ob daljšem deževju sva pokrila vse glavne dele mesta s povoščenim platnom.

Hotel je bil prej last čuvaja nekega črešnjevega drevoreda; v njem je izvrševal svojo službo. Manj kot štiri leta stari otroci so lahko šli skozi njegova vrata z vzravnano glavo in tudi nama se ni bilo treba posebno pripogniti, kadar sva vstopala. Imenoval se je »Hotel Bristol«; na pročelju je bilo mnogo izveskov z napisi kot: »Zmerne cene«, »Gorka in mrzla jedila v vsakem letnem času«, »Vstop prepovedan!« in kar pač še spada takega k pritiklinam dobrega hotela. Edini, stalno zasedeni prostor v Henrikovem mestu je bila pasja koča. Tu je do-
moval čuvaj Pluto. Bil je resnega značaja; imel je dober tek, zato je bil v zadregi, če mu je kdo, katerega bi moral pravzaprav odpoditi, po-
nudil kost. Na ta način Pluto, žalibog, ni zabranil, da so nama neko noč ukradli hotel. Tisto jutro po nesrečni noči je stal z neumnim obrazom na praznem stavbišču, mahljal v zadregi z repom in lajal proti bregu, kakor pač laja tisti, ki nima mirne vesti. Kost, s katero so ga pod-
kupili, je zagrebel na mestu, ki se je lahko spoznalo.

Pri zadnjem ljudskem štetju v Henrikovem mestu so cenili Plu-
tonovo stanje bolj na koži in v koči na 250 živih glav. Seveda samo
približno, kot se to vedno godi pri divjih rodovih. Vse to majhno
ljudstvo je Pluto strogo držal na vajetih; prestopke je kaznoval z
ostrimi kremplji.

Po poklicu je bil Pluto zelo mnogostranski: ponoči je moral
čuvati, podnevi je vlekel kot sijajno opremljeni konj zmagoslavni voz
kralja, ob nedeljah je divjepogumno nastopal v areni za bikoborbe
kot bik in pogosto je igral v Skalnem pogorju zmaja ali pa lovil v
mestu miši, ki so bile zelo nadležne, ker so bile nama že pojedle
stopnice v mestni hiši in enega nočnega čuvaja. Samo za delfina ni imel
Pluto nobenega talenta; kajti vsakikrat, ko sva hotela na njegovem

hrbtu preplavati valove veletoka, je naju vrgel na tla, skočil na breg in otresal svojo kožo; tega pa ne sme storiti noben delfin.

Skalno pogorje je bilo strmo gorovje popolnoma alpskega značaja. Njegova najvišja vzpetina, Orlov vrh, je merila 2500 centimetrov relativne višine; pozimi je bila pokrita z »večnim snegom« in se je proti reki strmo nižala; od tiste strani so jo lahko dosegli samo najbolj izvežbani hribolazci z okovanimi čevlji in ledenjaki; morali pa so se poprej z vrvjo privezati. Krasen razgledni stolp, visok 30 centimetrov je kronal njen ponosni vrh; kdor je legel na zemljo in gledal preko tega razglednega stolpa tja v daljavo, je užival najlepše pokrajinske slike. Tik pod njim divje razsekano gorovje; ob njegovem vznožju je bučala reka s svojimi belimi jadrnicami in s svojim parni-

Dekliški krožek v Lomu.

kom na špirit; nato mesto, ki je ležalo razprostrto kot škatlja z igračami, kljubovalen kraljevi grad, temna, v zrak štrleča pasja koča, široki gozd in zeleni travniki daleč tja do horizonta v ozemlje Kraja duhov in Mravljinega polja.

Od takrat sem hodil okoli po tujih deželah in delih sveta, toda razgled z Orlovega vrha v Henrikovem mestu je edini, ki bi ga v potni knjigi svojega življenja zaznamoval s tremi zvezdicami. Pot z Orlovega vrha proti mestu je nudila le zmerne težkoče; vsakdo jo je lahko prehodil brez nevarnosti za življenje. Peljala je mimo zelene planine, na kateri se je pasla čreda brezastih krav; pastirski deček je sedel pred svojo planšarsko kočico in milo igral na piščalko. Samo ena grozeča kleč je še štrlela kvišku. Tam je drzen alpski lovec ravnokar nameril na divjo kozo. Če sem držal votle roke kot daljnogled pred očmi, sem ta razburljivi prizor lahko opazoval, kolikorkrat sem mimo šel. Približno v polovični višini pogorja je bila napravljena gorska železniška postaja. Imela je zelo prijetno urejeno čakalnico, zavoro in brzojaven drug brez žice. Vlak je sestojal iz lokomotive in treh silno ljubkih razglednih vozov. Potniki so bili vedno isti: Anglež, profesor z botanično torbico in kuharica s košaro na roki, ki je najbrž iskala v

višinah zelišč za juho. Četudi ni bil vlak čez mero zaseden, vendar ga je bilo lepo videti, kadar je vozil v globočino. Delal je najdrznejše ovinke, vozil čez mostove, ki so bili napeti preko groznih prepadov, hitel skozi temne predore, divjal po dolini in končno med bobnenjem zavozil v ostajo Henrikovega mesta, kjer se je pri povelju: »Vsi izstopiti!« največkrat v najino jezo pokazalo, da so se profesor, Anglež in kuharica v hitri vožnji prekopicnili s svojih sedežev in ležali na tleh. Kljub temu pa nisva, kot na vseh gorskih železnicah, nikdar javila nobene železniške nesreče.

O, in Henrikovo mesto samo. Zares, tujec bi se bil v tej zmešnjavi cest in trgov brez pomoči izgubil. Na sejmskem trgu je stala mestna hiša; župan je ves dan kupal skozi okno. V katoliški cerkvi je bila vedno poroka, v protestantski vedno krst. V judovskem templju so sedeli ves ljubi dan trije možje s cilindri na glavah, v poganskem sveštišu pa je duhovnik, Mohamed po imenu, vedno polijal otroka. Muzej je vseboval štiri slike in dva kipa; državni zbor je bil vedno zaprt. Pozneje sva ga, ker nisva vedela nič pametnega početi z njim, spreminila v »Delniško pivovarno«. Sijaj izložb, ki so si ga trgovske hiše dovoljevale, je bil čudovit. Že sama mesnica, s svojimi ognjeno rdečimi kračami in žareče rjavimi klobasicami, je bila majhen svetovni čudež. Veličanstvo je z visokim spremstvom vsak dan osebno obiskalo to trgovino, ki je svojo zalogo blaga točno obnavljala. Henrikovo mesto je bilo delavno mesto: tu je sedel črevljar pred svojo hišo in vlekel smolnato žico, tam je udarjal kovač v svoji temni votlini na naklo, tu je sedel tkalec pri statvah. Tovorni vozovi so vozili po cesti ali stali pred gostilno; poštiljon je sedel visoko gori na kozlu in trobil svoj veseli signal. Vsi rokodelci so bili zastopani in kjer je kaka obrt manjkala, sva o božiču ali na rojstni dan kralja Henrika I. odpravila nedostatek.

Samo šole ni bilo v Henrikovem mestu. Veličanstvo je menilo, da to ni kratkočasno in da kvari veselje. Zato so pa korakali svetli vojaki po cestah in godba je ves dan hodila s tamtraram po srečnem mestu.

Krasno je bilo zunaj v pristanišču. Često sva ležala na bregu in gledala na široko, nepregledno vodno ploskev in nisva govorila niti besede. Kadar je kaka ladja razpela svoja bela jadra in se polagoma odmikala od kraja, sva gledala za njo, najini mladi duši sta gledali daleč ven v daljne dežele, kamor je ladja vozila, k tujim ljudem, ki prebivajo v šatorih na vedno zelenih, večno širokih travnikih in ki gledajo druge rože in druge zvezde kot midva. Pretehtavala sva vseh tistih tisoč nevarnosti, ki bi utegnile pretiti ladji od morskih razbojnikov in vodnih pošastih, in se sama bojevala s stiskami; bila sva zraven, ko je zmagoslavna ladja ponosno in varno vendar prijadrala v pristanišče.

Večkrat je prišla k nama naša dobra »vila«, boginja varhinja najine otočne dežele. Ob takih prilikah so gremeli najini obrežni topovi v pozdrav, častna straža je stala na obrežju, vsa vojaška godba je bila pripravljena in z vseh javnih in mnogo privatnih hiš so plapolale zastave. Kralj je šel boginji varhinji nasproti in ji poljubil roko; ona pa je šla s prijaznimi očmi skozi najino mesto in če je česa manjkalo, je njen dobrotljivi pogled takoj opazil in njena spretna, darežljiva roka takoj izpopolnila.

Pluto pa je bil o takih praznikih zaprt. Če sva ga izpustila, je dirjal v nespametnem veselju po vsej deželi, podrl mesto in vrgel vlak iz tira.

O, lepo je bilo v Henrikovem mestu. Tam sem užil največje časti; bil sem veliki vezir in bikoborec, dvorni pesnik in rabelj, hotelski vratar in sovladar. Izboljšal sem ceste, sestavil zakonik, bil sem strešni krovce in gledališki ravnatelj, morski razbojnik in državni pravdnik. Bil sem celo gospa kraljica; imel sem dolge, rumene kodre in belo obleko z zlatim pasom in žepni robec, ki je bil zaznamovan s krono. Najrajši pa sem bil svetilnik. Takrat sem nosil na glavi laterno in obračal njeno svetlobo na vse strani, dokler niso ladje, ki so bile zunaj v hudi uri in stiski, srečno dosegle pristanišče.

* * *

Najina dobra vila! Kadar sedaj, petdesetleten mož, včasih sanjaje zaprem oči, vidim pred sabo široko planjavo skozi katero pelje ozka pot. To je pot, ki sem jo prehodil skozi svoje življenje. Zeleni gozdovi, toda tudi pusti peščenasti razori so ob njeni strani; ne manjkajo tudi spominski kamni in marsikak kamen pomeni muko. Kadar tako sedim in sanjam, gredo stotine in tisoči ljudi mimo moje duše. Vse te sem nekoč srečal, sem šel košček z njimi. Toda večinoma me gledajo tako tuje, kot da bi jih ne bil nikdar videl: vsi tisti, ki so mi bili brezpomembni in vsi tisti, ki so mi kdaj kaj slabega storili. Te je moje srce pozabilo. Tisti pa, ki so mi kdaj kaj ljubega, dobrega storili, mi podajajo sedaj roko in njihov glas zveni prijateljsko.

In če pride dobra vila moje mladosti, mŕ še danes udari srce v ljubezen do nje; pograbim njeno belo roko, jo poljubim in jo položim na svoje čelo. Njeni zlati lasje plapolajo v vetru in njene oči so lepe in prijazne kot v starih dneh. In ona vzame mojo dušo s sabo in jo pelje v

Sveto mesto.

Tu je stalo majhno svetišče. V svetišču je bila podoba Odrešenikova, ki je bila bela kot sneg. Pred Odrešenikom je stal deček; nad to skupino pa sta bila z zlatimi črkami napisana na steno dva izreka:

»Ta otrok bo največji v nebeškem kraljestvu!« in:

»Ako ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo!«

Deček pa, ki je stal pred Odrešenikom je bil Henrikov brat Ludovik, ki se je zgodaj ločil od življenja.

Ko je Ludovik umrl, je prišla med naju otroka taka srčna žalost, da sva šla s Henrikom na otok, da bi porušila lepo Henrikovo mesto.

»Ako ni več Ludovika pri nas,« sva rekla drug drugemu, »naju mesto nič več ne veseli.« V grenki boli sva splezala na Orlov vrh. Še enkrat sem gledal preko razglednega stolpa v široko deželo, potem sem ga pa potegnil iz zemlje in ga stisnil pod pazduho. Henrik je spravil železniško postajo v svojo kapo in ravno, ko sva hotela vzeti planinskega lovca in divjo kozo s skalnega grebena, je prišla za nama Henrikova mati. Njen obraz je bil bel in hodila je zelo počasi; toda kljub temu se je smehljala, ko naju je gladila po glavah in rekla:

»Le pustita pri miru mesto; Ludovik ima sedaj mnogo lepše mesto kot vidva!«

Henrik je vzel železniško postajo zopet iz kape, jaz sem nesel stolp zopet na goro, ga tam postavil in se prepričal, da je razgled preko njega zopet neizmerno lep.

Nato smo šli vsi trije domov. Govorili nismo. Bilo je proti večeru in prva zvezda se je pojavila na nebu. Henrik je globoko zasopel in vprašal s stokajočim glasom:

»Kakšno mesto ima Ludovik?«

Mati ga je pritegnila k sebi in rekla:

»Ljubi Bog mu lahko zgradi mesto iz samega zlata.«

»In ima tudi goro in stolp na nji?« sem vprašal potrto.

»On stoji na gori, ki je večja kot vse gore, in od tam lahko gleda po vsem svetu.«

»Tudi do nas treh?« je vprašal Henrik začuden.

»Tudi do nas treh,« je rekla mati.

»Ali nas sedaj vidi, ko hodimo?«

»Da, zdi se mi, da nas vidi, ko hodimo.«

Večerni veter je zapihal preko polja in mene je zazebllo.

* * *

»Ta je največji v nebeškem kraljestvu!«

Ta zlati izrek je stal nad Ludovikovo marmornato podobo, ki je stala pred Odrešenikom. S plahim spoštovanjem sva mislila na to variša pri igri, ki je odpotoval z vencem belih rož na čelu v tisto daljno deželo in je sedaj tam knez in vladar. In sem večkrat ležal na Orlovem vrhu poleg razglednega stolpa in gledal v večno modro deželo in v največji globini srca želel, da bi tudi jaz kdaj našel pot tja.

Često smo romali v Sveto mesto. Da, celo gozdar je šel včasih z nami; stal je čisto tiho in držal v roki svoj zeleni klobuk. Največkrat je bila naša dobra vila tam z nama. Nikdar nisem videl, da bi jokala za svojim mrtvim otrokom. Njene oči so se vedno mirno svetlikale. In odhajala je z nama iz Svetega mesta v Henrikovo mesto, v Mravljinčje polje, k tisočletnemu hrastu in govorila z nama z mirno, veselo dušo o vseh važnih rečeh, ki smo jih videli v gozdu.

Bila je kot otroci in zato je imela že tu na zemlji nebeško kraljestvo v srcu.

Mojega prijatelja Henrika in mene pa je zlati izrek iz Svetega mesta spremljal vse življenje:

»Ako ne bodete kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo!«

Kresni večer.

Poglej nocoj
kot še nikoli zvezdice gorijo
kot še nikoli ti oči žarijo,
golobček moj!

Poglej to noč!
Poglej, kako že njive spijo!
Na prsa se jim žita sklanjajo
in sladke sanje sanjajo
v to kresno noč.

Postoj, postoj!
Li čuješ — tih šepet? —
Morda se vzdramil je pšenični cvet,
morda je sanjal težke sanje,
da prišla je devojka žet . . .

B. G.

Poljske rože.

O, ne daj mi nagelja,
nagelja gosposkega,
daj mi rajši poljskih rož,
daj mi rajši kmetских rož!

po pšenici kot cekin;
prepelica v njej pedika
in boječe se pomika
pred ženjicami.

Ti ne veš, kako želi
si srce po plugu, brani,
ti ne veš kako želi
si po njivi razorani,

O, poglej to žitno polje!
Med ržjó blešči se mak,
in ob poti, glej, kresnica
moti ti korak.

Daj mi, daj mi kmetских rož,
ki so zrastle sred dobrav,
daj mi, daj mi poljskih rož,
daj od njih pozdrav!

B. G.

Ivan Cankar.

Ob petdesetletnici njegovega rojstva.

Takole opisuje sam svoje življenje:

»Rojen 10. maja 1876. na Vrhniki. Kdor pozna Vrhniko in njeno okolico, jo bo nešteto krat ugledal v mojih knjigah. Vse polno je v knjigah, posebno pa v manjših črticah spominov na otroška leta, na mater, na uborno in tesnobno življenje v malih trgih na deželi.

Ivan Cankar.

L. 1888. so me poslali študirat v ljubljansko realko. Godilo se mi je tako, kakor se pač godi siromašnim dijakom z dežele. To življenje je narisano v mnogih novelah. Z veseljem se spominjam iz tistih časov edinole na svoje profesorje, posebno pa na učitelja slovenščine, Fr. Levca, ki svojih učencev ni pestil s slovnico, temveč jih je učil ljubezni in spoštovanja do jezika. —

Po maturi (l. 1896.) sem se odpravil na Dunaj, tehniko študirat. — — — —
L. 1897. mi je umrla mati.

L. 1898. sem prišel vdrugič na Dunaj, pa se nisem več vpisal na tehniko, temveč sem se čisto udal literaturi. Odtlej sem živel na Dunaju celih 11 let ter napisal tam večino svojih knjig. Iz mnogih odseva življenje slovenskih umetnikov doma in v tujini. Iz drugih življenje ljudstva v bednih delavskih okrajih velikega mesta

L. 1909. sem dal Dunaju slovo. Odtlej sem romal križem po slovenskih krajih, stanoval pa sem največ na Rožniku, kar se pozna mnogim črticam zadnjih let. — — — —«

Dodali bi, da je doživel svetovno vojno, bil interniran, služil vojak in da je komaj mesec dni po polomu — 11. decembra 1918. — v Ljubljani umrl.

Cankar je izrazita umetniška osebnost. Uvedel je v slovensko slovstvo nove predmete, ustvaril je lasten umetniški jezik. Cankar mogočno zastopa Slovence v svetovni literaturi. Njegova dela so prevedena v vse svetovne jezike. O njem so že pisali in bodo še pisali cele kupe knjig. Mi bomo pa rekli samo troje:

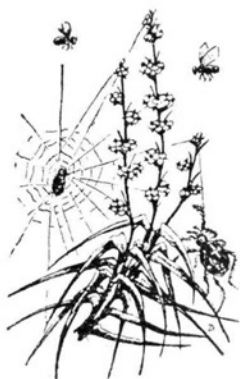
Brezmejno je ljubil svojo mater. Njena smrt je bila mejnik v njegovem življenju.

Neskončno je ljubil svojo domovino in svoj narod. In ker ga je ljubil, ga je hotel ozdraviti hinavščine in drugih izrodov. Pri tem je rabil šibo. Večkrat je bolelo, a vsako zdravilo ni sladko.

Vse njegovo življenje je bilo nepretrgano iskanje resnice. V svojih zadnjih dneh jo je našel v Bogu.

Ivan Cankar:

Slavnostni govor.

Ivan Prosén, pisar pri notarju, je bil že nekaj dni sem ves razburjen; taval je sem ter tja, kakor mesečnik in si dal povsod sila veliko opravit. Nocoj izvleče iz omare svoj stari frak in ga ogleduje: zad na plečih je malo oguljen, — pa kdo bo tako natanko gledal na hrbet; sprednja stran mora biti čista, — in glej ga spaka, ravno tu je madež — dva madeža — trije . . . O Bog, kakšen nerodnež ga je prijemal z mastnimi prsti . . . Malka, Malka!

Zunaj v kuhinji so zaropotali lonci in v par trenutkih je prihitela v sobo njegova ženica, okrogla, rudečelična in živooka ženska kakih pet in tridesetih let.

»Poglej, Malka, prosim te, le poglej! . . . Ali ni to čudno! . . . Prav, kakor bi ga kdo z mastnimi prsti zagrabil. Pa vendar nisi bila ti zadnjič, ko si pospravljala po omari, tako neprevidna . . .«

»Ali, kako si smešen! Jaz vendar ne bom tako neumna, da si prej ne bi obrisala rok, predno grem tako stvar prijemat...! Pa res ne razumem, kako je to prišlo . . . No, naposled se ne pozna tako hudo; zaradi tega, mislim, pojdeš prav lahko mej druge.«

»Toda prosim te, ljuba ženka, to ni kar tako. Misli si mene tam: stojim na odru, — jedno nogo malo naprej, levo roko v bok uprto, a desno visoko dvignjeno . . . Jaz govorim, govorim . . . a ljudje gledajo, — ti še ne veš, kakšni so ljudje: vsega ti ogledajo človeka; od lās, če so lepo počesani in namazani, pa dol do čevljev, če se lepo svetijo. In misli si, Malka, če bi tam v kotu pošepnil sodnik Bokal svojemu sosedu, kontrolorju Srakiču: »Glejte, gospod kontrolor, glejte, kakšen frak ima! Ali se to spodobi, ali se ne spodobi? . . .« Hu, od sramote bi se ne vedel kam dejati. Ne, tega ne maram, da bi se mi posmehovali, rajši ne vem kaj! Frak mora biti čist in snažen, kakor bi bil nov.«

»Vpraša se samo, če bo šlo stran. Bog ve, koliko bi Iglič računal, če bi to spako s kakšno stvarjo odpravil! Kaj praviš?«

»Desetico, več nikakor ne . . . In sam pojdem tja, ter počakam, — ali bo kmalu večerja?«

»Čez četrte ure. Glej, da prideš nazaj!«

»To se razume, da pridem. Kaj pa bi delal tam?« odgovarjal je Prosén že na cesti in zavil s svojim frakom h krojaču Igliču.

Ko se je stemnilo, je prinesel Prosén domov zlikan in osnažen frak. Doma prižge luč in zagrne okna; na mizi ga že čaka večerja.

A njemu ni bilo te dni mnogo do jedi. Vsak hip je vstal izza mize in ogledoval osnaženi frak, ali črne hlače, ali cilinder, ali belo ovratnico. Pa vse to skupaj ni glavna stvar. Najprvo, najimenitnejše je slavnostni govor.

Kolikokrat je Prosén skočil na sredo sobe, poklical Malko in ji dal popisano polo v roko.

»Dobro pazi, Malka, da ne izpustim kje kakšne besede. Vmes pa

glej, kak utisek napravi, če zamahnem z roko v kolobar, če jo denem na prsi ali dvignem proti nebu . . . Torej . . . pazi!

Slavna gospoda!

Radostno mi utriplje srce in solze mi igrajo v očeh, ko stopam pred vas nočoj, kakor pred petnajstimi leti, ko ste se zbrali v tej dvorani prvič, vsi navdušeni za sveto, narodno stvar. To navdušenje ste ohranili dolgi petnajst let in s tem pokazali, da ste zvesti čitalniški člani! . . .

Vidiš Malka, to je uvod! Stal me je truda, to moram reči; le glej, kako sem črtal . . . Pa kako se ti zdi, da sem govoril?»

»Prav dobro si govoril; samo jaz mislim, da premalo glasno.«

»Kako si čudna! Tam bom že glasneje; a tu bi lahko kdo pri oknu poslušal. Poglej, Malka, če ni nikogar.«

Malka odgrne zastor in pogleda skozi okno.

»Nikogar ni!«

»Čakaj! . . . Zdaj ti pokažem, kako glasno bom govoril v čitalnici... Smo zadnje besede poslušaj! . . .

Vivat, crescat, floreat! . . .

Kako se ti zdi?»

»To bo prav dobro! Ali kaj pa pomenijo te zadnje besede?»

»Jaz ne vem, toda spodobi se, da jih človek reče koncem govora; štirinajstkrat sem govoril in vselej sem sklenil z njimi.«

»Ivan, ali pa si že bil pri drugih?»

»Pri kom?»

»I no, pri Mudnu, pri Vrazu in pri Projcu, ki imajo vso to stvar v rokah; da ti povedo, kako in kaj. Danes je že sredo in v nedeljo bo veselica.«

»Vidiš Malka, k Mudnu grem jaz strašno nerad. Meni se zdi, da je zelo ošaben človek!«

»Pa vendar moraš; on je predsednik!«

»Tak predsednik! Povem ti, Malka, da bi bil predsednik jaz, ki sem samo navaden ud . . . no, pa kaj bi ti pravil; tu, seveda se ne morem pomoči. Jutri pojdem.«

* * *

Drugi dan ob dvanajstih se odpravi k Mudnu.

»Oprostite, gospod Muden, če vas nadlegujem . . . ali motim . . .«

»Prav nič, prav nič, Prosén, le povejte, kaj bi radi.«

»Treba je, gospod Muden, da se pogovorimo, kako bo letos zastran veselice.«

»A — vi še niste dobili vabila? Saj ste ud, če se ne motim, in vsi udje se seveda najprej povabijo. Le pridite, Prosén, v nedeljo bo veselica.«

»Toda, gospod Muden, jaz sem že dobil povabilo. A rad bi vas samo vprašal, kako je letos s slavnostnim govorom; kako ga namreč hočete imeti, da bi se kdo ne spodtikal óbenj.«

»Jaz vas ne razumem prav, Prosén. Kaj mislite s temi besedami?»

Govorniku je postajalo nekako tesno.

»Prosim vas vendar, gospod Muden, meni se zdi, da bi odbor razjasnil, kako prav za prav hoče stvar imeti . . . zdaj, ko je prilika nenavadna . . . o petnajstletnici.«

Muden privzdigne obrvi visoko in odgovori z dostojanstvom in počasi:

»Jaz si vam usojam pripomniti, gospod Prosén, pisar pri notarju Jeronimu, da vas to ne briga veliko . . . Odboru se ni zdelo primerno, da bi določila, ki jih je dal govorniku, razložil tudi vsakemu čitalničnemu udu posebej.«

»Toda jaz vsekakor mislim . . . kot govornik . . .«

»Ne bodite no otročji, Prosén, prosim vas! Vi, pa govornik! Saj so se vam ljudje že tako vsako leto smejali . . . In da bi letos, o petnajstletnici! . . . Ha, ha, ha! Vi ste ptič, Prosén, to se vam mora reči! . . . Ali, da govorim resno. Odbor je izprevidel, da bi vam tega posla sploh nikoli ne bil smel izročiti. Saj sami lahko pomislite: Vaše govorjenje, vaše kretnje, potem postava, obleka itd., in naposled: Vaša služba! — Ne zamerite, bilo bi vendar malo čudno, ko bi imel pisar med nami kakšno vlogo . . . No, pa pustiva to; vidim, da vam je mučno. Seveda, kaj more človek za to: kar je, pa je; ta več, oni manj. Z jedno besedo, Prosén, slavnostni govor je že prevzel Projec.«

Prosén se je poslovil.

Če bi ga spodili iz službe še tako sramotno, on bi ponižanje pretrpel in si iskal kruha drugod; ali da žali kdo njegov ponos na ta način! — Prosén, ki je bil najbolj srečen tedaj, če se je mogel s kakšno stvarjo odlikovati pred drugimi, trpel je te dni toliko, kolikor ne prej v vsem svojem življenju. S prva si Malki niti povedati ni upal, kaj ga mori. Gledal je v strop, kadar je bil doma, a ko je legel, premetaval se je po postelji in sanjal nemirne sanje. Na cesti se je ogibal, da ne bi srečal kakšnega znanca; vsakomur je bral na obrazu zasmeh in roganje: »Zdaj vidiš, ti, Prosén, kaj si! Pisar, čisto navaden pisar in družega nič. Kaj si se domišljjal o svojem umu, o svojih idejah! Ali ni Muden mali Bog proti tebi, če ravno zna komaj pisati: denar je denar, a pisarji ga nimajo.«

Prišla je nedelja. Prosén je do konca tedna še zmirom upal, da pride Mudnova dekla, naj se brž pripravi; izprevideli so, da so mu storili krivico in obžalujejo . . . On, Prosén, bi se nekoliko branil, samo zastran lepšega, naposled pa bi ponudbo vendar vsprejel. A dekle ni bilo.

Malki se je začelo čudno zdeti, da Ivan tako molči. Naposled, v nedeljo proti večeru, opomni začudena:

»Kaj vendar misliš, Ivan? Čas je, da se preoblečeš.«

On pa sedi pri mizi tiho, podpira si glavo z jedno roko, z drugo bobna po mizi in gleda skozi okno. Pri besedah Malkinih se mu napolnijo oči s solzami in grize se v drhteči ustni. Žena stopi k njemu in mu pogleda v obraz.

»Ali kaj ti je vendar, Ivan? Kaj so ti storili? Ali so te kaj razžalili?«

Prosén ji dene roko krog vratú in zajeclja s tihim, tresočim glasom: »Veš Malka . . . ne marajo me več . . . ker sem pisar . . . Dobili so družega . . .

Druge besede so se izgubile v krčevitem ihtenju. Naslonil se je z glavo na mizo in si zakril obraz z rokama.

Malki je bilo težko pri srcu; ni vedela, kako bi ga tolažila; sama je bila žalostna.

Začne se mračiti.

Prosén vstane in hodi z nejednakimi, nemirnimi koraki po sobi. Časih postane, gre k oknu in pogleda na cesto. Zunaj je postalo že čisto temno. Ura je polu osmih in ob osmih se prične veselica. On ne pojde tja, čemu bi tudi hodil? Da bi ga gledali od vseh strani in si pomežikovali: »Ali ga vidite, ali ga vidite? Letos ga niso več marali! In prav so imeli! Kaj bo pač tak pisar, takov nič!«

Pri sv. Petru bije osem. Zdaj se pripravlja Projec, da stopi na oder... Kako bo govoril? . . . To si je ponavljal Prosén do stokrat. Da bi ga mogel neviden poslušati, da bi ga mogel vsaj videti, kako bo vzdigoval roko, kako bo veličastno, ponosno stresaval z glavo.

Hipoma poskoči, ogrne suknjo in stopi na cesto. Pri Mihelu so vsa okna razsvetljena: vsi so že zbrani, le par zapoznenih povablencev je še ravnokar pohitelo skozi vrata.

Prosén pogleda krog sebe, — nikogar ni.

Tiho, kakor tat, se splazi po stopnjicah, postane pri vsakem drugem koraku in se trese, če zaškripljejo kakšne duri. V prostorni veži gori luč; vrata v čitalnično dvorano so zaprta. Prosén se približa po prstih.

Različno se čuje iz dvorane glas govorečega človeka, a razumeti se ne more veliko. Včasih malo pojema, a precej na to zabuči tem glasneje: »Slavna gospoda!« ali »... Naš rod! . . .« Zdaj je nehal govoriti in burno ploskanje zagrmí. »Izvrstno! Živio! Slava!«

Proséna je zabodlo v srce. Omahujé, kakor v sanjah, se vrne domu, odloži suknjo in sede. Njegov obraz je prepaden, a oči mu zalivajo solze.

»Malka, jaz ne ostanem več na Bregu . . . Le tiho, ne ugovarjaj mi! . . . Jutri odpovem službo notarju, pojutrišnjem pa v Ljubljano! Mesto je veliko, tam se že dobi opravka.«

Leto potem sem videl Proséna v Ljubljani. Strašno je shujšal; iz obraza so mu štrlele kosti, a osinela koža se mu je vsa nagrbančila. Pisal je pri nekem advokatu.

Žena mu je stregla, a razvedriti ga ni mogla nikoli. Lani je umrl. — Malka pa se živi dobro ali slabo s tem, da šiva in ima dijake na stanovanju. Omožila se doslej še ni v drugič. A zamisli se in povesi glavo, kadar čuje katerega svojih varovancev deklamovati.

Kadar napoči tisti dan, bo prerojeni narod pobral iz blata pohojeno ubogo krizantemo, očistil jo bo ter jo shranil s hvaležnim spoštovanjem za spomin na grenkolepo preteklost. — Na enem tistih tenkih belih lističev bo napisano moje ime. *Ivan Cankar.*

Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin! Dal sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo — Bog je delil, Bog razsodi. Dal sem ti svoje srce in razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal? *Ivan Cankar.*

Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo; smrti Boga samega je bilo treba, da je zazvonilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje. *Ivan Cankar.*

Grušenjka:

Kovač Košuta.

ovač Košuta je pridržal kladivo v žuljavih rokah, ki so se vsled teže povsile na prsi. Preko visoke jeklene plošče se je zagledal čez morje: med debelo vrvjo in ogromno verigo, ki se je spuščala po žerjavu do spodnjega ogrodja ladje, se je hišica belila na morskem bregu. Čez devinski grad pa je vstajal tačas oblak, ki je s svojo senco požiral kamen in hrast tja do vrelcev Timave.

Košuta je dvignil kladivo in zamahnil po debelem žeblju: kakor bi mislil na zmaja v oblakovi senci, ki je pogoltnil njegovo hišico na bregu. Jeklo je zazvenelo in kladivo je odskočilo: ne boš me, kovač Košuta, močnejši sem nego ti!

Votel klic je pretrgal kovačevo misel. Žerjav je dvignil novo jekleno ploščo in jo spustil na tramove pred njim. Zastrla je morje in breg, le črni oblak je zijal izza nje in plezal s črno senco čez Grmado. Kovačeva misel pa je spet našla nit v prejšnje dni —

Ribič Štolfa je računil s pijanim jezikom: Hišico s poljem, barko z jadrom in edino hčer imam. Ni ne bogatija ne beraštvo to. Jutri bo drugače: hišico s poljem pojé oštir Ubaldo, barko z jadrom odnese tramontana, hčer Kristino pobere kovač Košuta. Naj jo vzame: bo imela vsaj zid, da se nasloni nanj. A jaz si izgovorim sardele in vino — do smrti. —

Kovač Košuta pa je bil trezen fant; sešteval in odšteval je: Trgal sem si od ust vsa leta; toliko bo, da oštirja odplačam in rešim hišico in polje. Oče Štolfa si prisluži z barko sardele in vino, Kristina bo pri otrocih in ognjišču. Ladjedelnica pa bo dajala kruha celi družini. Še odveč ga bo, pa ga odmaknem za hude dni. Dobro se bomo imeli, je podčrtal. —

Oštir Ubaldo, ki je prišel z lastovko neke pomladi, je bil trd. V mislih je že priklenil Štolfovo hišico k svoji baraki in njegovo polje k svojemu dvorišču. Pa mu je oboje odtrgal kovač Košuta. Trepetale so kovačeve roke, ko so odštevale krvavi denar, srce pa je bilo veselo: rešila se je golobica iz jastrebovih krempljev.

Oče Štolfa je cvrl sardele in pil vino. Z razgreto glavo je potisnil barko na morje, ko so se oblaki že zbirali nad furlansko ravnino. Tramontana je pod večer pala v jadro: prevrnila je barko in ribiča v visoke valove.

Kristina doji tretjega otroka. Kuha in peče, pere in šiva. Prva dva skačeta po kuhinji in plezata na desko pri oknu. S prstki kažeta na ribiško barko in na podrt grad na skali. Kovač Košuta ju dviga na ramo, kaže jima vlak na dolgem mostišču preko paludov in na visoke dimnike ob ladjedelnici. Kovač Košuta je srečen.

»He, Košuta!«

Delavec z ogorelim obrazom, ki je spustil po vrvi zaboj žebeljev predenj, je pretrgal nit in misel se je vrnila k delu. Pobral je žebelj in ga vtaknil v luknjo na plošči. Črni oblak je medtem zajel Grmado in

njegova senca požira zdaj vas za vasjo. Kovač Košuta tolče po žeblju, tolče po zmaju v senci. Žebelj se širi in zmaj se napihuje: cel Kras bo požrl.

Pa je spet spomin napredel misli.

Hudi časi so prišli na breg. Natrosili so davek in draginjo, odščipnili kruh v ladjedelnici in pokazali kovaču tablo na razpotju: Tako ali pa nič; štrajka ne poznamo. Delavec je nezaupno šepetal delavcu. Enaka je bila misel v srcih, a različna odločitev v volji po kruhu, ki je bil vsak dan bolj grenak. Še v mišice je prešla slabost: brez moči, ki jo daje prijetna skrb za družino, je padalo kladivo na žebelj.

Kristina je povijala četrtega v volneno ruto in pokazala možu v omaro in v skrinjo. Košuta je iz ženinih oči razrešil težko misel: in zdaj?

Truden od vsakdanje poti se je zgrudil na klop ob oknu. Še pogledal ni svojega ljubljenca, ki je računal na deski iz prvih bukev, ki jih ni razumel. Tudi pobožal ni srednjih dveh, ki sta mu silila na kolena. Misel, ki se sama ni mogla rešiti, je klicala na pomoč. Burja je suvala v okno in dihala mráz v vse kote: štedilnik je bil mrzel in za njim ni bilo drv. Z glavo v rokah je Košuta pasel oči po cementnih tleh do praga, kjer je bila vdolbena letnica srečnih dni. Neznosen molk je pretrgal ljubljenelec za Košutovim ramenom.

»Ata, kaj pa je to?«

Kovač se je ozrl in pogledal v slikano računico.

»To je hleb kruha, ki je razdeljen na štiri dele: eden, dva, tri in štiri —«

Košuta se je vstrašil svojih besed.

»Kruha, kruha! —« Lačna usta so zazevala ob njem in zaklicala po jedi. Na materino krilo so se otroci obesili in z jokom in prošnjo kazali na omaro.

Kovaču je rezalo v srce: na štiri dele za štiri otroke, kakor v račnici. Zanj in za ženo pa ni deleža. In je žalosten obrnil pogled skozi okno proti cesti.

Tam že ni več barake. Iz rezanega kamna in pisane opeke je oštir Ubaldo postavil svoj dom. Sladka je njegova beseda in močno je njegovo vino. Bel kruh in s sirom potrošena testenina visi iz krožnika in vabi k mizi. In rad postreže oštir Ubaldo, zelo rad; domačinu, ki je v potrebi, pa najraje.

»K njemu grem: otrokom za kruh in za obleko naj posodi!«

In je šel. Drugič, tretjič — desetič — —

»He, Košuta!«

Delavec s papirnato čepico na glavi je privlekel po vitli snop velikih črk. Zagugale so se na vrvi nad kovačevo glavo, da je Košuta v strahu sklonil život in se potem pognal za stopnjo višje na ogrodju. Črke so bile določene za oprsje ladje pod obema sidroma in so se vjemale po vrsti: OCEANIA.

Senca črnega oblaka je segla tačas na Nanos, odkoder jo je nevidna moč pahnila nazaj. Nenasitljivi zmaj je zamolklo zarenčal, ko je iz oblaka švignila strela na Grmado.

Kovač je stopil na prejšnje mesto. Črke, ki so zdaj ležale na široki plošči, so ga zbodle v srce. Strela in zmaj, črke in oštir Ubaldo: vse se je zapetlo v pretežko misel o bodočih dneh. Zveneli so vdarci kladiva, žalost pa jih je prevpila.

— Kmalu bo vse tvoje, oštir Ubaldo. Hišico in pol polja si že pri-
tegnil k sebi: ker se golobica ne more rešiti in ga tudi ni samarijana,
ki bi jastrebu kremplje razklenil. Še mesec dni in golobica umre. Takrat
stopim k tebi, Ubaldo, in te poprosim zanj: vsaj mrtvo golobico mi
vrni! Vse kaplje krvi na njenih perutih in prsih izbršem, vse sledove
tvojih krempljev izperem. Čez morje k čarovnici zaveslam: dahne naj
vanjo in jo oživi! Brez golobice, ki je prostost in sreča, ni življenja.

Še mesec dni: »Oceania« splava na morje. Čezenj ponese one, ki
gredo z mrtvo golobico iskat življenja, sreče. Kovač Košuta je prodal
oštirju, kar ni še bilo zadolženega, in pojde z njimi.

Jokala je žena, jokali so otroci; hujša bridkost pa je stiskala kova-
čevo srce, ki ni moglo pokazati solzâ. In ti dnevi čakanja in umiranja!
Človek toži in je toženec, je sodnik in obsojenec obenem. Nezaslužena
pokora pa je slovo od hišice in polja —

»He, Košuta!«

Košuta se je ozrl na visoko ogrodje, v katerega je z vso silo butnil
vihar s težkimi kapljami nevihte. Široka deska se je odtrgala in pada
med vrvmi v globino. Košuta spusti kladivo in plane po jekleni plošči
navzgor. Žareč blisk in močan tresk mu presuneta telo. Na morskem
bregu pa vzplapola plamen in posveti naokrog.

»Kristina! Hišica naša — —«

Deska je vdarila na snop črk in zamahnila proti kovaču. Oster
žebelj v nji je zadel njegovo srce — —

»Golobica moja! — —«

Dr. St. B.

Ali je treba plačati državno takso za privatne prireditve?

Glasom člana 2. kraljevega dekreta z dne 30. decembra 1923 št. 3276
(Zakon o državnih pristojbinah za prireditve) je treba plačati takso
tudi za privatne prireditve. Ako ima društvo kako prireditev samo za
svoje člane in člani ne plačajo nobene vstopnine, mora se plačati taksa
10% skupnega zneska članarine, ki jo vsi člani plačujejo na leto in sicer
to v slučaju, ako ima društvo samo in izključno namen, da prirejuje
za člane take prireditve; ako društvo nima izključno tega namena, mora
plačati samo del skupnega zneska članarine, ki jo plačajo člani letno.

Taksa se plačuje društvu »Società italiana degli autori« (Italijansko
društvo pisateljev) glasom pogodbe, ki jo je sklenilo z državo dne
21. oktobra 1922 in ki velja do 30. junija 1927.

Na podlagi člana 49 omenjenega zakona znaša kazen za prestopek
teh predpisov Lir 300. Razven kazni je treba plačati tudi takso, ki ni
bila plačana.

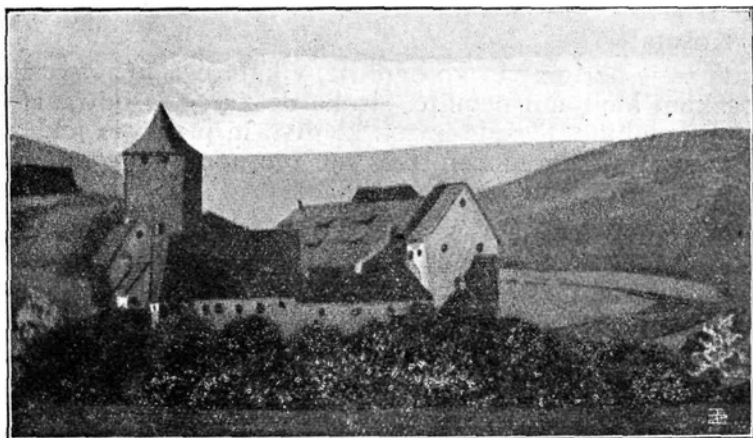
Opozarjamo naša društva na te določbe! Moramo se točno držati
zakona, da nam ni treba plačati občutnih in nepotrebnih kazni.

Novo gibanje.

Kdor količ kaj opazuje današnje mladinsko gibanje, spozna v njem precejšnjo razliko med sedanjimi in predvojnimi mladinskimi organizacijami. Ona prva povojna brezbržnost za organizacijo se je hipoma spremenila v romantično tekmovanje. Kakor je spremenljiva mladina, tako se hitro menjajo tudi oblike mladinskega pokreta.

Značilen znak modernega mladinskega gibanja je izredna ljubezen do športa in telovadbe. Odkod ta pojav? Odkrito si priznajmo, da je prejšnja mladinska vzgoja le preveč povdarjala vsakdanjost. Vse je tičalo v predavanjih, filozofiranju in omejevanju. Vsak vzgojitelj mladine je imel le škarje, da je to bujno rast strigel in prirezoval — po

Grad Rothenfels, taborišče nemških kat. omladincev.

svoje. Mladina je hotela poezije in svobodnega udejstvovanja. Ven iz zatohlih prostorov, zaprašenih knjig in umetnih form v prosto naravo, kjer naj se pokaže telesna moč in spretnost!

Marsikdo se čudi mogoče temu gibanju in ga obsoja. Pa ima vendar poleg slabih strani, tudi svojo svetlo stran. V njem je jasno izražen odpor proti duhomornemu racionalizmu in vlastiželjnosti. Samo nadzorstvo in knuta rodita nesamostojne ljudi. Ni vedno najboljša vzgoja v senci bajonetov. Klic po naravi je redno klic po preprostosti. Zato zavrača moderno navlako, zlikana krila in svedrane lase. V tem oziru je gibanje hvalevredno. Otresa svoje članstvo suženjske mode, lišpanja, parfumiranja, frizur. Odvrača zlasti svoje pristaše od kajenja, popivanja in ljubezenske sanjavosti. To bi bila gotovo ena dobra lastnost v tem mladinskem gibanju, ki ima pa seveda tudi nešteto nevarnih in slabih strani. Med izrodke štejemo zlasti precenjevanje telesne moči, napuh in željo po nastopih, kjer naj se izkaže telesna moč. To gibanje lahko vzgoji atleta, boksarje, tekače itd., ne more pa samo na sebi vzgajati resnih, duševno globokih in moralno trdnih značajev.

Drugi znak novega mladinskega gibanja je samovlada. Mladina naj ukazuje sama sebi in si določa disciplino brez »višjih« ukazov. Pohvalili bi te mlade anarhiste, ko ne bi s to svojo zahtevo kršili aukto-

ritete staršev in predstojnikov. Zdi se, kot bi se mladi naveličali kuratele starih in zgrabili sami za vesla, ker jim je šla vožnja prepočasi. — V tej točki je pa pokret najbolj nevaren. Dobro vemo, kaj pomeni neomejena svoboda mladine! Po tem napačnem načelu zameta lahko izkušene može, zahteva mešano vzgojo in odklanja vsako nadzorstvo. Prostost je lepa reč, a v rokah mladine postane lahko nevaren nož.

Na podlagi opisanih znakov se je pojavilo v Nemčiji novo mladinsko gibanje, takozvani »Wandervogel«. Ta pokret zameta vsako urejeno organizacijo. Po pet do deset mladičev si izbere svojega »vodja«, ki jih pelje vsako nedeljo na izlet. S seboj vzamejo kitare in violine ter romajo od kraja do kraja med prepevanjem narodnih pesmi. Predpisov, poslovnika, paragrafov ne poznajo. Redno se vzdržujejo alkohola in nikotina, vendar sem opazil neštetokrat precej »vesele« skupine s cigaretami v ustih in z dekleti pod pazduho. Tako

Na izletu.

je dobilo ponekod to gibanje vsled povdarjanja pretirane samovlade in nujne nediscipline znak razbrzdanih izletnikov, ki kažejo sicer preprosto v obleki, a nedisciplino v duši.

Vsled privlačnosti je zajelo to novo gibanje pretežni del nemške mladine. Katoliške mladinske organizacije so takoj uvidele privlačnost in obenem nevarnost tega pokreta in so začele snovati prave oblike in pravo vsebino za člane, ki jih je zajel val novega mladinskega udejstvovanja.

Že leta 1909. so se začeli kat. visokošolci združevati v abstinenčne krožke in prirejati poučne izlete. Gibanje je imelo do leta 1918. znak protialkoholne akcije. V tem letu pa je privzelo zdrave strani novega pokreta in si ustvarilo tudi oblikovno lastno organizacijo, ki se imenuje »Quickborn« (Studenec).

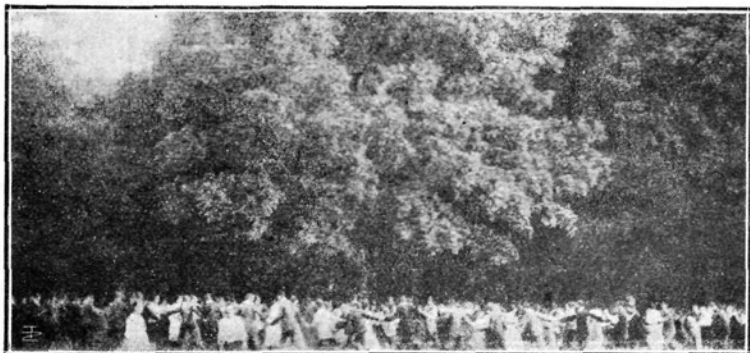
Ta mladinska organizacija šteje nad 200 krožkov s približno 15.000 člani. Njene smernice so naslednje: Hočejo biti mladi, zato odklanjajo vse zablude starih. Ne kadijo in ne pijejo, ne politizirajo in ne organizirajo. Prosti hočejo biti! V prostosti pa ne iščejo razbrzdanosti in ne odklanjajo auctoritete. Starejši naj s pomočjo in ne z ukazovanjem podpirajo njihova stremljenja. Pravice do veselja zahtevajo! Veselje

pa iščejo v naravi, v preprostosti, samozataji in prijateljstvu. Katoliški hočejo biti: nele na papirju, temveč v dejanju. Sveto obhajilo je njihova redna hrana.

Iz programa je razvidno, da so ti mladci dosledni, v kolikor sploh more biti mladina dosledna. Brezdvoma je to gibanje zaneslo med katoliško mladino novih idej. Kajpada ima tudi ta organizacija veliko nasprotnikov, ki vkljub temu, da priznajo gibanju upravičenost, vendar računajo z napakami, ki so še tem usodnejše pri udruženju, kjer se vladajo mladi sami.

Način njihovega delovanja opišem najlažje z izletom na njihovo taborišče, ki ga tvori grad Rothenfels ob Mainu. Leta 1918. so si preskrbeli Quickbornerji krasen grad, v katerem imajo okrog 500 postelj, prostorno dvorišče, grajsko kapelo in krasne, senčne gozde v okolici.

Na ta grad se vrše vsako leto izleti. Iz vseh krajev Nemčije prihajajo v manjših skupinah člani in članice, da se na svojem gradu odpočijejo in navdušijo za nadaljnje delo. Človeku se zdi, kot bi gledal srednjeveške viteze, ki so s kitarami romali od gradu do gradu. Vesele

Rajanje v gozdu.

popevke, godba, vrisk in smeh spremlja to potujočo mladino. Kar razbijo, nosijo s seboj v nahrbtniku. Prenočišča ne iščejo na udobnih posteljah; zadovoljijo se s slamnatim ležiščem.

V gradu se jih bere okrog 500. Na sredo dvorišča postavijo vojne kuhinje. Zvečer zasade v zemljo velik maj, zažgo kres, pojejo in plešejo okrog ognja. Ob določeni uri gredo počivat. Zjutraj prejmejo v grajski kapeli sveto obhajilo in nato korakajo z godbo in petjem v farno cerkev k slovesni maši. Po maši začno zborovanja, ki se vrše večidel na prostem v krasnih gozdičih. Življenje na gradu je romantično.

Zastav članstvo ne pozna; sveži šopki na palicah to so njihove zastave. Znake imajo pa sledeče: zelenobeli trak z zlatim križem in vzhajajočim solncem. Voditelj tega gibanja je dr. Strehler, kateremu stoji ob strani profesor Neumann. Oba sta odlična duhovnika. Redno potujejo člani zase in članice zase; le v taborišču so skupaj, ločeni so po prostorih.

Potovanje Quickbornerjev ni navaden izlet. S tem, da potujejo, spoznavajo lepoto svoje dežele, si utrdijo telo in odpočijejo duha.

Značilno pri vsem tem pokretu je tole, da so voditelji izprevideli, da je vsebina organizacije brez oblike samo zmes, ki ne more obstajati. Dočim so se mlajši nekaj let s kujarstvom in pasivnostjo ogibali nemških katoliških vzgojnih in prosvetnih društev, se v zadnjem času vedno bolj bližajo imenovanim organizacijam in skušajo tudi v svojem gibanju uveljaviti načelo: zdrav duh v zdravem telesu! Če bo gibanje dosledno, bo res lahko vzgojilo nele fante s katoliškimi znaki, temveč s katoliškimi srci, nele dekleta s predpisanimi kroji, temveč članice zavednih značajev, ne klečeplazcev in slabičev, temveč zdravo katoliško mladino, zvesto Bogu, Cerkvi in materi.

Na globoko.

V *škofijskem listu*, ki ga je izdal goriški knezonadškof, se najtopleje priporočajo katoliška mladinska društva. Prevzvišeni ukazuje duhovnikom naj poskrbe, da še v vsaki fari tako društvo ustanovi. Za Italijane nadškof ukazuje, Slovencem pa nujno priporoča, naj se pridružijo veliki katoliški akciji v Rimu pod pokroviteljstvom papeževim.

Dvestoletnica, odkar je bil sv. Alojzij proglašen za svetnika, naj bi bil pravi mladinski praznik. Sv. Oče svetuje, naj opravi mlad na v vsaki duhovniji primerno tridnevno in podpiše posebno obvezo katoliškega življenja in praktičnega udejstvovanja. Ker je čas za proslavo raztegnjen do 21. junija prihodnjega leta, bomo društvom pravočasno dali tozadevna navodila.

Posvetitev Srcu božjemu so izvršila društva na Colu in Ponikvah. Pripravlja se na posvetitev tudi društvo v Črnem vrhu. Toplo priporočamo to veljavno versko dejanje vsem društvom!

Za duhovne okrožne svetovalce so izbrale dekanijske konference še naslednje gg.: za Mahničvo okrožje g. Ivan Drašček kurat v Kobjeglavi, za srednjevipavsko g. Ign. Leban, župnik v Batujah za bajnško g. Ant. Pisk kurat v Lomu.

Praznik Sv. Cirila in Metoda, zaščitnikov naših društev, naj vsa društva proslavijo na primeren način. Priporočamo članom, naj na predvečer praznika zažgo krcsove, na praznik sam korporativno prisostvujejo sv. maši in prirede za članstvo popoldansko akademijo.

Na naših odrih se dogaja marsikaj smešnega. Nekod so igrali igro »Krivoprisežnik«. Pri prizoru, ko dejanje doseže višek in Krivoprisežnik znori, se je ncuکو občinstvo začelo krohotati na ves glas. Igralec je bil

skrajno nevoljen. Ko je videl, da smeja ne-če biti konec, se je jezen obrnil proti udeležencem in ogorčen zaklical: »Zakaj se mi smejete, kaj ne vidite, da sem v resnici nor!« Opominu je seveda sledil še glasnejši krehot.

dekliška greda

Ksaver Meško:

Žanjica.

Vročina, da še v senčni, odsolnčni sobi komaj diham. Ni le navadna junijska vročina, neznosna, moreča so- parica je, znanilka in predhodnica ne- vihte. Drevje v vrtu pod oknom stoji po pol ure ali še dalje povsem nepre- mično, kakor bi odrevenelo v tem razgretem ozračju. Nenadoma pa po- tegne krepak veterni sunek, in v vejah zašumi, kakor bi jih piš s trdo roko in povsem nepričakovano zbudil iz trudnega sna, in bi v prvi nevolji in neljubem začudenju kar zaječale. Nevidna roka barva v daljavi nebo bolj in bolj svinčeno — še pred večerom bo nevihta.

Gledam pri oknu dol na njivo, kjer žanje soseda, ki se tudi večkrat za hip ozre na zlovešče oblake v daljavi. Čim bolj se nebo temni, tem bolj žanjica hiti. A pol njive pred njo je še nepožete.

»Revna žena . . .«

Že nekaj dni žanje. Navsezgodaj, ko odprem okno, je že na njivi.

Če grem v hladnem jutru doli ob njivi, da opravi- m brevir, vidim, kako ima lice že vse potno navzlic dovolj mrzlemu vzduhu. Vedi Bog, kdaj vobče spi in ali spi. Ker do večera jo vidim na njivi; zvečer mora pač še kuhati in pospravljati, a zjutraj je spet na polju že ob prvi zori.

Res, uboga žena! — Mož je delavec v fabriki, a hude jeze, sicer pa zelo na lahko plat. Le prepogosto zaide v krčmo ali poskuša s fanti svoje moči na kegljišču. Kadar sedi v gostilnici ali keglja, vemo to na- vadno vsi v vasi. Ker govori tako močno in glasno, da ga slišimo vsaj do pol sela; ko pa ga že ima, ga sliši vsa vas.

Tako ostane denar v krčmi; za dom in za deco pa mora skrbeti žena.

Ko žanje, sedi fantič kakih štirih let ves dan v travi ob njivi; naj- manjši otrok leži v starem vozičku, in z mehki- mi rokami trga cvetlice, ki mu jih daje starejši bratec. Zdajzdaj se poltiho nasmeji; vidi se mu,

da bi rad nekaj povedal, a še ne more . . . Dva, fant in dekle, hodita v šolo; po šoli pase fant edino kravico, ki jo imajo; dekle že pomaga materi pri žetvi.

Pet jih je že zapustilo domače ognjišče in so pohiteli v svet.

»Ali se me kdaj spominjajo? In kako mislijo na mene? Hladno ali z vročo ljubeznijo, s kakršno jaz neprestano mislim nanje?« — pre-mišlja revna mati menda pač marsikdaj ob delu.

Najbrž se je malokdaj spomnijo. In z ljubeznijo? Velik je svet, ubogo, ljubeče materino srce, in mnogo mladih, ljubezni žejnih src živi v njem. In mlado srce bije mlademu srcu naproti . . . Tebe se bodo domislili v trpljenju in v ponižanju, v bolezni in v pomanjkanju. Ko jih ne bo več maral svet, tedaj se zateko k tebi, mati. In ti jih sprejmeš z ljubeznijo! Noč in dan boš skrbela in se boš trudila za one, ki mislijo sedaj tako malo na tebe. Še prijeten in sladek ti bo trud zanje . . .

Čuj, deťe v vozičku je zajokalo.

Žanjica se vznemiri ni se naglo vzravna.

»Kaj jokaš, saj sem tukaj. Ali me ne vidiš, Tonče?«

Govori z najmilejšim glasom in gleda na konec njive. A k detetu se ne upa iti: preveč bi zamudila! Obenem se ozira na nepožeto rž pred seboj: o, tako mnogo jo je še!

»Natrčaj mu rož, France! Pelji ga malo! Malo ga pozibaj!«

A sedaj se oglasi še starejši.

»Lačen sem, mama!«

»Ni več dolgo do večera. Doma dobiš. Saj vidiš, da tukaj nimam.«

A doma? Menda tudi ne bo mnogo!

V daljavi, v svinčenem morju nad gorami se oglasi votlo bobnenje. S skrbjo in s strahom se ozre žanjica proti zapadu, ki grozi s temnejšim in temnejšim licem. S skrbjo in z ljubeznijo pogleda spet na otroka. Tudi za ta dela! Kako bi ji pač moglo nebo braniti, da se trudi za nju, za nedolžna in slabotna, vedno lačna, vedno kruha proseča?

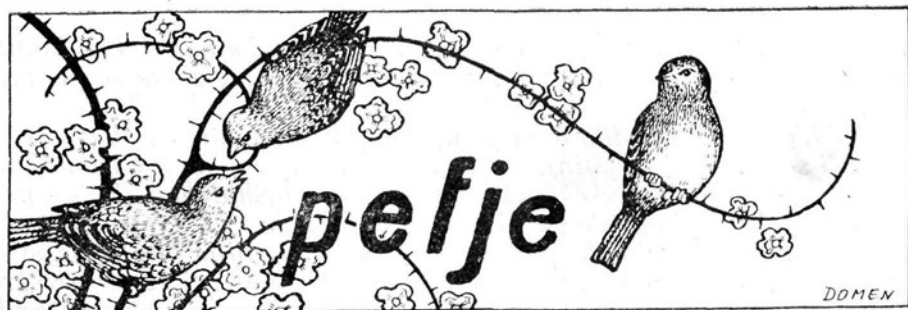
Skloni se in hiti, kakor bi bilo v nevarnosti življenje, njeno ali celo ono otrok . . .

Čudovito, koliko pretrpi v kratkem človeškem življenju dobra žena in ljubeča mati . . .

* * *

Letošnji gospodinjski tečaj.

Ker prihajajo že iz raznih krajev vprašanja, kako bo z letošnjim gospodinjskim tečajem, sporočamo vsem članicam, da se bo tečaj začel koncem julija in trajal do konca avgusta. Na tečaj bomo sprejeli mali v prvi vrsti članice naših društev in Marijinih družb. Ker je število udeleženk omejeno, naj se one članice, ki mislijo posećati ta prekoristni tečaj, priglase čimpreje. Natančnejše pogoje bomo še naznačili. Prosilke naj vložijo vsaj do 15. julija prošnjo na Prosvetno zvezo, Corso Verdi 37, Gorica. Prošnji naj priložijo izpisek iz rojstne knjige, potrdilo, da so članice naših organizacij in izjavo, da plaćajo vzdrževalnino v znesku 230 lir. Na znižanje vzdrževalnine zaenkrat ni misliti, ker so stroški preveliki.

A. S.

Glasbene šole.

Podlaga za znanstveno negovanje vsake vede, vsake znanosti in vsake umetnosti še posebej je bila in je še vedno šola. Doba narodne probude je prinesla Slovincem poleg drugega tudi glasbene šole, ki so vsposabljalale današnje glasbenike in skladatelje za višji glasben študij in ki so z druge strani vzgojevale širše sloje občinstva. Poglejmo kake šole so bile to, pogledjmo glasb. zavode in druge ustanove, ki pospešujejo še danes glasbo.

Ljubljana: A.) Glasbena Matica. Bila je ustanovljena leta 1872. najprej kot glasbeno-izdajateljski zavod za Slovence. Deset let po ustanovitvi je otvorila Glasbeno šolo, leta 1892. je pa pridružila svojemu delovanju še pevski zbor. Glasbena šola je obstojala kot taka do leta 1919., ko se ji je pridružil še Jugosl. konservatorij. Študij je razdeljen na devet, oziroma na deset let. Zavod je bil končno podržavljen šele letos. Ravnatelj konservatorija je g. M. Hubad, učnih moči je nastavljenih približno 30. Razmere na zavodu seboljšajo leto za letom in upajmo, da bomo imeli v njem zares vzoren jugosl. Konservatorij.

B.) Orglarska šola. Ustanovljena je bila leta 1877. in vzgojila že lepo število dobrih organistov in v zadnjih dveh desetletjih tudi več dobrih skladateljev. Učni načrt obsega danes vse predmete, ki jih zahtevata čas in napredna doba. Ravnatelj je naš ožji rojak g. Stanko Premrl; učnih moči na šoli je deset. (Glej učni načrt orgl. šole v Cerkv. Glasbeniku 1926. marc-junij).

Maribor: Glasb. šola »Glasbene Matice«. Ta šola je podružnica ljubljanske Glasb. Matice. Ravnatelj je bil do meseca marca t. l. g. Fran Topič, ki je deloval pred vojno v Trstu. Učnih moči na šoli je 16. Šola ima svoj orkester in pevski zbor.

Celje: A.) Glasb. šola »Glasbene Matice«. Ravnatelj je Tržačan g. Karel Sancin, učnih moči je nastavljenih 12. Šolo obiskuje okroglo 210 učencev in ima svoj lastni orkester.

B.) Orglarska šola: šola, ki ji načeljuje je g. K. Bervar, oskrbuje že lepo vrsto let zeleno Štajersko z organisti. Natančnejših podatkov o tej šoli žal nimamo za enkrat.

Ptuj: Glasb. šola »Glasbene Matice«. Ni tako popolna kot šole v Ljubljani, Mariboru in Celju. Poučujejo se na njej le glasb. teorija, gosli in klavir.

B e o g r a d: Muzička škola. Ustanovljena je bila leta 1899. Mnogo zaslug za ustanovitev in za razvoj te šole je imel St. Mokranjac, ki je znan tudi našim društvom po svojih rukovetih. Ravnatelj na tej šoli je Jovan Zorko. Učnih moči je krog 30, učencev pa krog 900.

B.) Muzička škola »Stankovič«. Ustanovljena je bila 1901. in jo obiskuje krog 700 učencev, učnih moči je nastavljenih 15. Ravnatelj je g. P. J. Krstič.

Z a g r e b: Kraljeva muzička akademija. To je najstarejši glasb. zavod v Jugoslaviji. Osnovana je bila leta 1827., leta 1889. je bila reorganizirana, leta 1920. pa podržavljena. Deli se v Nižjo, Srednjo in Visoko glasbeno šolo. Rektor na zavodu je g. Fran Lhotka, upravitelj pa g. Dugan. Učnik moči na zavodu je 45, med njimi sta tudi g. Ciril Ličar in g. S. Kumar.

S a r a j e v o: Oblastna muzička škola. Ustanovljena je bila 1920. Je privaten zavod ter dobiva podporo od države in je podrejen ministrstvu prosvete. Ravnatelj je g. dr. B. Milauković, učnih moči je 10.

S u b o t i c a: Gradska muzička škola: Ta šola je last mesta Subotice; bila je ustanovljena 1865. Ravnatelj na tej šoli je skladatelj Cvetko Monojlovič. Razdeljena je na eno leto pripravljalnega tečaja, na tri leta nižjega in na tri višjega tečaja.

O s j e k: Glazbena škola: Ustanovljena je bila 1921. in stoji pod nadzorstvom »Društva za pronicanje umetnosti i znanosti u Osijeku«. Ravnatelj je g. M. Unger, učnih moči je krog 16.

Glasbene šole so še v Šplitu, v Skopliu, v Novem Sadu, v Somboru, v Karlovcu in drugod. V Vršču je »Vojna muzička škola«, kjer se vežbajo kandidati za vojaške godbe. — To so glasbene šole. Prihodnjiki pa naštejemo glasbena združenja.

Petletnica »Pevske zveze« v Ljubljani.

Vršila se je dne 18. aprila. Dopoldne se je vršila skupna sv. maša, nato pa slavnostno zborovanje v »Unionu«. Popoldne so pa nastopila pri koncertu sledeča okrožja: Ljubljansko, radovljiško, šmartensko, kamniško, kranjsko in pevsko društvo »Ljubljana«. Napredek, ki ga pokazala okrožja je velik in razveseljiv. Delo »Pevske zveze« za razširjenje pevske umetnosti po deželi je pa veliko kulturne važnosti in dosega lepe uspehe in zasluži

vsestransko priznanje. Skrajno čudno je bilo pri vsem tem, da so prezrla petletnico »Pevske zveze« taka društva in ustanove, od katerih bi bilo najmanj pričakovati. Prav tako čudno je bilo, da je bila dvorana sicer napolnjena pri koncertu a snet ne od takega občinstva kot bi kdo pričakoval. Zadeva z ognjemasci: dobri so za parado in zlasti če kie gori. V takih slučajih nač morajo biti, drugače jih na ni treba. Hm! Po našem mnenju na je izvršila in vrši »Pevska zveza« kulturno delo, ki zasluži več pozornosti in zanimanja tudi tedaj kadar ne gori.

A. S.

Telovadba.

Naši telovadni odseki so kakor: urejena četa: Disiplina v četi se spozna med drugim tudi po tem, da znajo vaditelji telovadce zaposliti pri lažjih in težjih vajah. Zlasti velja to za orodno telovadbo.

Ločimo pa orodno telovadbo v lahko in težko, ali vsaj tako je bilo nekdanj. K prvemu orodju spada: skakalna vrstica, skok na dolgo in visoko, obroči na vrveh, pokončna in poševna lestvica in kozel: k težjemu pa: konj, drog in bradlja. Drobno za srednjeletne telovadce je skok na dolgo in visoko, zato, da se navadijo pravilnega odskoka in da se naučijo, kolikor mogoče, noge stisniti k sebi če ne, bo malokrat skočil, da ne pade na nos. Varstvo potrebno pa je že tu. Paziti je tudi na blazine ali vreče, da niso raztrgane, drugače vboje noge!

Pri skoku na daljavo pa pazi, da so noge stegnjene, in odskok gibčen v kolenih, drugače je nevarnost, da zlomiš nogo.

Obroče smo imeli nekdanj, toda niso odgovarjali pravi telovadbi, dasi so bili včasih zelo nevarni. Telovadec zaletel se je na vso moč, kolofonije vzel je malo, roke so odpovedale in štrbunknil je na dolgo in široko. Nikakor niso priporočljivi, razun za igračo, kar pa ni telovadba.

Tudi lestvice niso imele in še nimajo nikakega pomena za javno telovadbo. Da znaš plezati samo po rokah kviško in napošev, ti res krepi mišice v rokah, kar pa dosežeš tudi na bradlji.

Te vrste telovadnega orodja, mišlim, da poznajo sedaj samo še največje telovadnice, isto velja tudi o kozlu, nekdanj smo mu rekli: »pok«.

Še manjšega pomena je »konj«, to je takrat podaljšan kozel. Lepo je bilo videti telovadca, ki se je zalezel in kar čez poldrugi meter daleč

in visoko čez meter, letel po rokah čez konja; vendar te vaje niso nikdar učinkovale. Zlasti je pa tako orodje zelo drago in zato malim društvom nedostopno. Je pač nekaj posebnega, a ne priporočljivo.

Naše navadno orodje je: drog in bradlja.

V tekmovalnem redu za l. 1926 stran 19 so krasne vaje, zelo lepo vsporejene. Toda to velja že za izvežbane fante, telovadce.

Toraj drog.

Pri začetnikih kako pričeti? Če je majhen, daj mu stoliček pod noge, izmakni ga mu, da visi! Nai se dviga kviško in zopet spušča — dokler more — z vpognjenimi koleni naj skoči na tla.

Dalje. Uči ga doseči moralno višino, da se malo zaleti, potem naj se malo guga — lep odskok.

Tretjič: Dvigne naj se z mesta na drog, naredi mali koleb — odskok. Tako naprej!

Ko se telovadec ne boji več višine na drogu, mu bo kmalo zelo ljubo orodje. Sama telovadba ga bo klicala k vedno večjim in lepšim vajah, toda vedno pod nadzorstvom — varstvom. Stojita mu ob strani dva telovadca, ali pa vsaj načelnik.

Orodje preglej, načelnik, prej, ko začnete telovaditi, natančno!

Tu se gre včasih lahko za »salto mortale« v pravem pomenu besede!

Pravijo, da je najlepša vaja na drogu: veletuč. Rečem, da ne! Druga vaja str. 18 je nekaj finejšega. Veletuč je res nekaj izvanrednega, impozantnega, ki zahteva zelo močno pest in mišice, a finesa ni. Zato bi ga nikakor ne priporočal, zlasti, ko je strašno nevaren.

Bradlja, lepo, ljubko orodje — ni preprosto za postaviti. Mani je nevarna, a vendar ima lepe vaje, kakor sta dve str. 19 in 20 tekmovalnega reda. Pri bradlji je posebno paziti na odskok, da ne pade bradlja

ca v kabaco. Najlepše pri bradlji je pa vedno pravilni odskok: počep.

Splošno pravilo, dragi mi telovadci, bodi:

Ne bodi strahopeten, pa tudi ne predren! Zlasti načelnika dolžnost je, da pozna natančno vse značaje svojih fantov. Enemu je treba malo korajže vzeti, drugemu je pa malo dodati!

Telovadec, naše Prosvete, spomni se vedno, da je tuči telovadba zatajevanje, in jo lahko daruješ Bogu, kot vsako dobro delo in da še svojim krepkim životom in telovadno umetnostjo delaš čast mili svoji slovenski domovini!

F. S. Šmid.

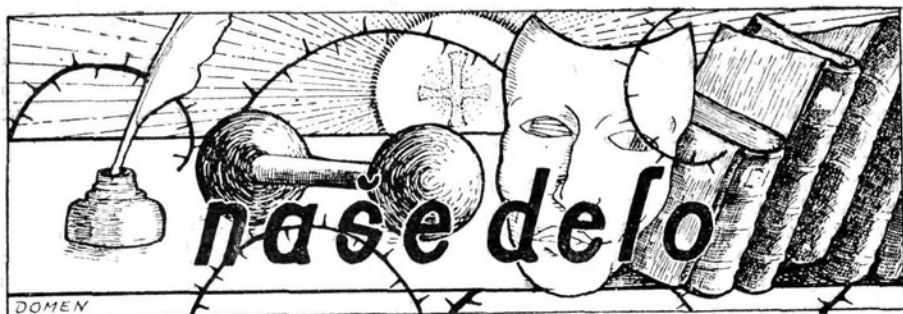
Telovadni nastop v Rimu.

Kakor smo že obvestili društva in telovadne odseke, bo v začetku sep-

tembra v Rimu veliki telovadni nastop katoliških organizacij iz vseh držav. Pri tem nastopu bodo prisostvovali tudi odposlanci P. Z. Ker slišimo, da se tudi na deželi zanimajo posamezniki za udeležbo, pozivljamo tem potom vse, ki bi šli z nami v Rim, da se prijavite vsaj do 10. julija tajništvu Prosv. zveze, kjer boste dobili podrobne informacije. Telovadni odseki bodo o tem še posebej obveščeni. Bog živi!

Tekmovalni red

za letošnje tekme, ki se bodo vršile koncem avgusta v Dornbergu, smo poslali vsem odsekom. Načelniki naj skrbno pripravljajo člane, da bodo vzorno tekmovali v tehnični in organizatorični skupini. Organizatorični tekmi se mora podvreči vsak telovadec.

Zveza.

Umrli je v Gorici dne 1. junija gč. Rozalka Medvedšček, članica »Mladke«. Blagi duši večni pokoj!

Poroke: Dne 20. maja se je poročil društveni predsednik iz Ljvka g. Anton Hrast z gč. Mimico Matelič. V Števerianu sta obhajala dne 2. junija svoj poročni dan bivši društveni predsednik Joško Mužič z gč. Gabrovca Ivanko. V Spodnji Idriji sta praznovala srebrno poroko večletni društveni član Bončina Jožef in soproga Marija. Vsem želimo neskajljene sreče!

Pozor! Oblastva so javila vsem županstvom, da je potreben za dovoljenje prirediteljev komisijiski ogled prostorov, ki naj ugotovi, da je prostor varen glede ognja in higiene. Potrebno je torej, da si društva zagotovijo stalen prostor, kjer redno prirejajo igre

in dajo ta prostor odobriti. Pregled izvrši posebna komisija iz gorške kvesture, ki mora biti zato plačana. Zveza je takoj vložila rekurz radi odobritev odprtih prostorov (travnikov, dvorišč). Rekurz za enkrat še ni rešen. Da ne bodo društva imela preveč stroškov, svetujemo, naj vsako društvo določi stalno dvorano, kjer prireja igre. Pri okrožni seji naj se sestavi seznam teh prostorov in pošlje Zvezi. Skušali bomo zagotoviti komisijiski ogled za vsa društva v posameznem okrožju obenem, da bodo stroški manjši. Potrdilo o kolavdaciji naj društva dobro shranijo.

Prošnjam za dovoljenje predstavah manjkajo večkrat razne priloge. Zadnikrat opozarjamo prireditelje, da je za dovoljenje potrebno sledeče: 1. prošnja na kolekovanem papirju s priloženim kolekom za 3 L. 2.) potrdilo županstva in »Nulla osta« od karabinerjev, 3.) Italijanski izvleček vseh točk, to-

rej tudi pesmi in deklamacij, 4.) finančna pristojbina v znesku 18 L, 5.) Potrdilo o vplačani taksi za vstopnice, 6.) Potrdilo, da je prostor kolavdiran. Prošnje vložite na kvesture osebno ali potom priporočenega pisma vsaj 14 dni pred predstavo.

Skioptikone so naročili doslej: Gorenjevipavske okrožje, banjško okrožje, tolminsko okrožje, baško okrožje, društvo v Biljah ter Marijina družba v Rojanu. Naročitev izvršimo šele, ko prejmemo denar. Aparati na elektriko stanejo sedaj 500 lir na aciteleno 800 lir. — Zveza pripravlja predavanja za posamezne serije. Ko bodo predavanja dogotovljena, sporočimo izposojevalne pogoje. Do tedaj ne posojujemo slik.

Iger, katere smo izposodili, še sedaj niso vrnila nekatera društva. Z julijem jim predpišemo kazen. Potovalne knjižnice izročite tajništvu, ker jih nujno rabimo.

Predavanja so imela v tekočem mesecu društva v Oslaviji, Planini, Sv. Križu, Stomažu, Drežnici in na Iderskem.

Društvene večere smo razposlali za mesec maj — junij vsem društvom. Povsod je treba, da se ti večeri izvedejo.

Mesečnih pol za maj še nismo prejeli od vseh društev. Gg. predsedniki naj nemudoma store svojo dolžnost!

Naraščaj naj nima nikjer svojih sestankov v obliki šole. Pazite na to!

Nove igre, ki jih posojuje pod določenimi pogoji Prosветna zveza, so sledeče: *Potujoča torta*, burka v 2. dejanjih (5 ženskih vlog) *Strganec*, burka s petjem v treh dejanjih (12 moških, 2 ženski) *Mutasti Izidor*, veseloigra v enem dejanju (4 moški 2 ženski), *Voznik Henšel*, igrokaz v 5 dejanjih (za boljše odre).

V katoliški knjigarni je naprodaj lepa drama: *Zakleti grad*, v Narodni knjigarni so pa izšle: Izgubljeni in zopet najdeni mož, satira v 3 dejanjih, Ovire (brez vsake vrednosti) in Dvorec na deželi, farsa v dveh dejanjih.

Za Prosветni sklad so darovali: Slap pri Vipavi 2 L, Št. Maver 20 L, g. župnik Franke 5 L. Straža pri Cerknem 21.60 lir. Prisrčna hvala vsem! *Društva, društveniki, Ob vsaki priliki se spominjajte »Prosветnega sklada«!*

Okrožja.

Kobariško okrožje je imelo v Iderskem dne 16. 5. na Vnebohod skupno prireditev, katere je prav dobro uspela. Pri igri »Miklova zala« so igrali igralci iz vseh bližnjih društev. Nastopili so tudi pevski zbori iz Livka, Drežnice, Svinega, Trnovega in Idrskega. Pel je tudi skupni mešan in moški zbor, pri katerim je nastopilo čez 100. pevcev. Pri sprejemu društev, med odmori in pri prosti zabavi je igral Godbeni odsek iz Idrskega.

Dolenjevipavsko okrožje je imelo dne 23. maja na Vogerskem redno sejo. Sklenilo je, naj se v oktobru vrši okrožna prireditev s primernimi pevske nastopi. Za okrožnega načelnika fantovskih odsekov je bil izvoljen Kovačič Franc. Prireditve nameravajo v tekočem mesecu prirediti društvo v Batujah, na Vogerskem in Črničah. »Čolničev« prihaja v Batuje 18, Črniče 8, Dornberg 38, Vogrsko 4 in Zalošče 6. Izlet na Kucelj se je izvršil v splošno zadovoljnost.

Idrijsko okrožje je na občnem zboru izvolilo naslednji odbor: K. Hrovat, pred., Kogoj Fil. taj., Filip Sinkovec blag. in J. Žagar odbornik.

Staničevo okrožje je imelo v nedeljo 30. maja redno sejo v Kanalu. Seji je prisostvoval tudi zvezni tajnik. Začasno predsedstvo je sprejel A. Vuga. Sklenilo se je prirediti v Kanalu okrožni koncert in skupno romanje na Starogoro.

Organizatorični tečaj za srednjevipavsko okrožje se je vršil dne 16. maja. Udeležba polnoštevilna, uspeh dober.

Dramatski tečaj v Dornbergu dne 9. maja je izpadel povoljno. Ob zaključku je gostovala »Mladika« z igro »Svetilka na oknu«.

Izlet na Kucelj je priredilo dne 30. maja srednjevipavsko okrožje. Izlet se je začel z rano sv. mašo v Batujah. Vseh izletnikov je bilo okrog 70, med njimi tudi odposlanci P. zveze.

Društva.

»Mladika« v Gorici je spremlila dne 2. junija k večnemu počitku članico gč. Rozalko Medvedšček, ki je sredi pomladi v cvetju let izdihnila blago duša.

Člani in članice so se hvalevredno izkazali s tem, da so zvesti in vneti članici podarili krasen venec ter ji je moški oktet zapel gniljivo nagrobnico. — Počivaj v miru draga Rozalka!

— Društvo se pripravlja na Cankarjevo proslavo in na koncert. Občuten udarec je doživela »Mladika« s prepovedano naraščaja, a upamo, da ta udarec ne bo usoden.

Renče, Čudno, res čudno — pet mesecev je že minulo, odkar se je pri nas ustanovilo prosветno društvo katero nosi ime »Iskra« in še nikdo se ni oglašil v »Čolniču«. Vsled tega smatram za potrebno, da povem kako je v naših Renčah.

Društvo ima dramski odsek kateremu je režiser Franjo Cotič. Pevski odsek pod vodstvom g. Rom. Pahorja in knjižnico ki šteje okrog 200 knjig. V tej dobi je priredilo že dve javni prireditvi obdvakrat je bila dvorana nabita, in eno predavanje o gospodarstvu, vdeležilo se je lepo število fantov in mož. — Društveni večeri — ne vem iz kakš-

nega vzroka — so komaj vsak pol drugi mesec; prirejajo se pa večkrat nedeljski sestanki. Pripravljamo se za ustanovitev dekliškega krožka.

Pri nas so člani po večini zidarji, morajo si služiti kruh drugod (v Švici — največ, — Trstu in Jugoslaviji) radi tega ne more društvo v poletnem času delovati tako kot v zimskem.

Nasprotnikov je mnogo. Britošnje gospodične so se dobro uprle, posebno o veliki noči, in začele oponašati in zmerjati članice prosv. društva. Naša vrla dekleta — članice — se pa nato ne ozirajo, temveč še bolj vneto delujejo pri svojem započetem delu. Tako je prav. Ne ustrašite se! Ne ozirajte se na take govorice! Dolgo ste zdihovali v prepadu, ob vstajenju ste stali ob robu. Danes ste korak naprej. Ne pustite se niti za las nazaj! »Iskra« naj postane steber v Renčah, naj Vam vkreše pravo izobrazbo! — Bog živi!

Opazovalec.

Idersko. Dne 19. maja se je poročil zvesti član pevskega in godbenega odseka Anton Kurinčič s članico dekliškega krožka Amalijo Sovdat. Na predvečer poroke ji je dekliški krožek priredil lep poslovljni večer. Pevski zbor je zapel pred hišo par pesmi v slovo. Po poroki katera se je vršila v domači cerkvi, jih je godba spremljala na njihov dom. Novoporočencem želimo obilo sreče in božjega blagoslova v novem življenju!

Št. Maver pri Gorici. S pomladnim življenjem je vzkliklo novo življenje tudi v našem društvu. Ponosmi smo lahko na to, da je v naši mali vasi vpisanih v društvo 50 članov in članic. V naraščaj pa večina dečkov in deklic. Dne 9. maja smo nastopili s prvo prireditvijo. To veselico je z veseljem in zanimanjem pričakovala vsa vas. Ogromna udeležba je jasno pokazala, kako globoko umevajo vaščani pomen in delo našega Prosvetnega društva. Takoj po prvi veselici se že čuje želja, naj bi na jesen začeli z drugo. Medtem bomo poglobili brazde našega notranjega društvenega življenja. Ob tej priliki se iskreno zahvaljujemo tudi bratskim okoliškim društvom za sijajni obisk. Po načelih Prosvetne zveze bomo šli korajžno naprej! Bog živi!

Kobjeglava. Naše društveno življenje se čimbolj razvija. Na Binkoštni ponedeljek smo priredili med raznovrstnim sporedom tudi spevoigro »Kovačev študent« s spremljevanjem, in šaloigro »Laži-zdravnika«. Ves spored, glede naših razmer je bil naravnost sijajen. Igralci so častno rešili svoje vloge, in zaslužijo pohvalo.

Na jesen, ako nam bo čas dopuščal, nameravamo tudi javno nastopiti. Tu pa tam se opaža pri pevcih kak spor, seveda v prvi vrsti med dekleti. Vidi se, da vlada premalo poštrevnosti med njimi.

V nas je veselja in želja po delu. Bog živi!

Straža. Pomlad — čas dela in novega prebujenja. Tudi naše društvo je ta dan pokazalo, da je v njem še moči in zavesti do dela. Nastopilo je dne 6. t. m. s krasno E. Medvedovo dramo »Črnošolec«.

Občinstvo je tudi to pot odneslo povoljen vtis, igralci pa so rešivši častno svojo nalogo, dobili novega poguma za nadaljevanje in vstrajanje, ter pozabili na ves prestani trud in napor.

Iz naše srede je odšla najvzornejša članica in tajnica krožka Marija Razpet. Bog jo je klical in odprl drugo širje polje dela. Stopila je v samostan družbe sv. Petra Klaverja v Rimu.

Pri majniški kapelici smo se v velikem številu poslavljale. Ginljivo je bilo slišati kako nas je v globokem govoru prežeta krasnih idej prosila, vspodbujala k lepemu — vzornemu življenju. Bila je pravi biser med nami ali bolje rečeno skrita krasnodideška cvetka, katere lepoto in moč čutimo posebno tedaj, ko je ni več v našem krogu. Sestra draga! Le nezaten odmev sestrskosti ljubavi je, kar smo izlile kot v slovo v naše »glasilo«. Ljubi Bog daj srečno in zmagovito krmariti novi čolnič življenja in podeli krono zmage.

Članice.

Števerjan. Dne 25. 4. 1926 smo imeli redni občni zbor našega Prosvetnega društva.

Udeležba je bila polnoštevna. Odborniki so v lepem redu podali svoja poročila. Sprejetih je bilo nekaj novih članov. Dalje je občni zbor sklenil, da se bo vršil društveni praznik na dan Sv. Cirila in Metoda. Člani se bodo ta dan udeležili skupne sv. maše in skupnega sv. obhajila. Sklepalo in ugibalo se je še mnogo. Članstvo je pokazalo ta dan veliko navdušenja za prosvetno delo. Dal Bog, da bi to navdušenje ostalo trajno in rodilo obilen sad v našem društvenem delu.

Med splošno veselo razpoloženje je pa kakor grenka kaplja padla vest, da naš dobri od vseh članov priljubljeni predsednik Joško Mužič, ki je stal na krmilu našega društva skozi dve leti, oddaja svoje mesto. Članstvo se je uklonilo tehtnim razlogom, ki jih je navedel ter mu izreklo svojo najiskrenejšo zahvalo za vse delo in poštrevnost.

Na njegovo mesto je bil izvoljen mlad a nadebudni član Trpin Franc, kateremu želimo mnogo vztrajnosti. Ostali odbor se je spremenil v toliko: podpredsednik Terčič Alojz, tajnik A. Maraž, blagajničarka Maraž Milka, knjižničar Juretič Jožef, gospodar Rožič Anton. Kot pregledovalca računov ta bila izvoljena Škorjanc Štefanija in Maraž Karol.

Dornberg. V nedeljo dne 10. maja je gostovala pri nas goriška »Mladika« z igro »Svetilka na oknu«. Z veseljem smo pozdravili bratsko društvo, ki je prihitelo k nam iz našega prosvetnega središča. Še bolj veseli

smo pa bili dramskega nastopa, ki je zelo ugajal.

Igra sama je težka in vsebinsko večkrat nepojmljiva, zlasti radi tujih primer in skoro pravilne vsebine ki je tembolj zapletena vseh abnormalnosti glavnega igralca Campbell, ki pričakuje sina, vključ temu da ve za njegovo smrt. G. M. Bratuž je odigral vlogo z doživetjem. Dovoljena je bila njegova igra zlasti v zadnjem dejanju. Tudi ostali igralci in igralki so se postavili.

Podsobotin. Naš prvi nanaščaiski izlet.

Čez nebo in še tam v kotu za Sabotinom in Števerjanom so tiho in nepremično ležali črni oblaki. Nevidna roka je nam prizanesla, da se je naš izlet lepo brez vseh ovir vršil v lepem redu.

Na binkoštni ponedeljek je zbral naš naraščaj pod vodstvom našega marliivega podpreds. in šel na izlet na goro Kalvarijo. Z veseljem smo korakali ob vznožju hriba ter končno dospeli na goro. Najprvo so nas pozdravili naši vrhovi in gore, naša solnčna Goriška in sestra Soča. Nato smo se okrepčili z našim skromnim kosilom. Spomnili se smo na naše drage brate, ki so padli za svobodo domovine. Ob priliki 11. letnice vojne

je tajnik orisal življenje in trpljenje naših junakov in beguncev. Nato so sledile deklaracije in petje.

Koj nato smo se spustili po strmim pobočju v Podgoro in od tukaj domov.

Mladim fantičem in deklicem želimo obilo pogumna. Bog živi!

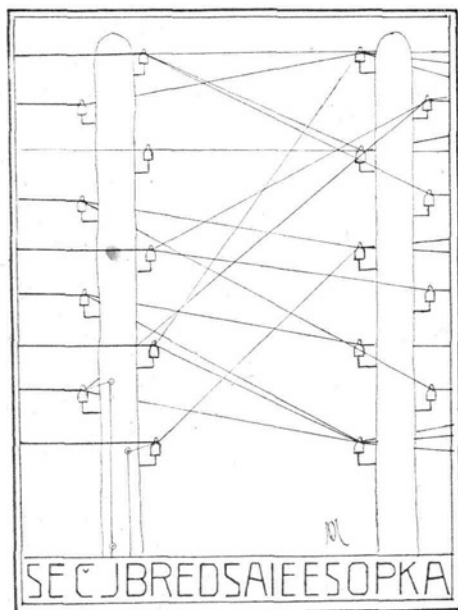
Lom. Dne 3. in 6. junija je naše društvo uprizorilo poučno igro »Vrtinec«. Pred predstavo je pevski zbor zapel pod vodstvom pevovodja g. A. Pavšiča par zelo lepih pesmic. Igra je izpadla povoljno. Prav dobro je igral Ton, precej težka je bila vloga Petra, ki je mestoma dobila v igralcu dobro moč. Ženski sta pri izgovarjavi le preveč deklarirali. Maska je bila precej nezadostna. Velika požrtvovalnost za prosvetno delo je hvalevredna. Upamo, da bodo tudi oni, ki se vsled neprimernih razvad niso še vglobili v pravo društveno življenje spoznali pogubnost in prismojenost plesa, ter se krepko priprijeli društvenega dela. Pri ponavljanju dne 6. junija je bil navzoč tudi g. zvezni tajnik, ki je v primernih kratkih besedah orisal pomen velevažnega prosvetnega dela. Hvala mu! Igralce in pevce pohvalimo.

Uganke.

(Urednik: P. Butkovič, Zgonik).

Stric Joža, Bloke.

Zadnje uganke zopet ni rešil nihče. Ne vemo, ali so res tako slabe, ali pa ugankarji premalo mislijo. V prihodnji številki bomo objavili rešitev nerešeni ugank. Za enkrat pa razpisujemo za pravilno rešitev uganke v majski in junijski številki kot nagrado krasno knjgo: »Zarobenca«.

Ugankarji naj pošiljajo prispevke naravnost na urednika ugank. Rešitve pa je treba poslati v zaprti kuverti na Upravo »Našega čolnika«, Via Mameli 5.

Nasvete glede ugank radevolje upošteva uredništvo. Kar sporočite svoje želje!